

IN BALLUM

Opa, Tim en Tamara en de Dijkwachters

Over de Kerstvloed van 1717

De dijk van Ameland is klaar, je kunt weer overal fietsen, langs de Waddenzee en langs de binnenkant van de dijk. Opa, Tim en Tamara poetsen hun juttersfietsen op, controleren hun banden en daar gaan ze, langs de buitenkant van de dijk aan de kant van de Waddenzee en langs de binnenkant terug. De dijk is prachtig geworden. Dat vinden ook de scholeksters ('bonte pietten' in het Amelands) en de eenden. Ze hebben een plaatsje veroverd op de miljoenen basaltstenen, die langs de glooiing van de dijk gestort zijn. "Zijn er niet veel meer vogels dan vroeger? Zou dit een mooie plek zijn voor ze om te broeden?" vraagt Tamara zich af. Ze fietsen totdat ze bij het Paardengraf zijn en gaan dan richting de Kooi. Onderweg passeren ze de Ballumer Bocht en maken even een foto in het rijtje bij de dijkwachters. Met de handen boven hun ogen turen ze over het wad.

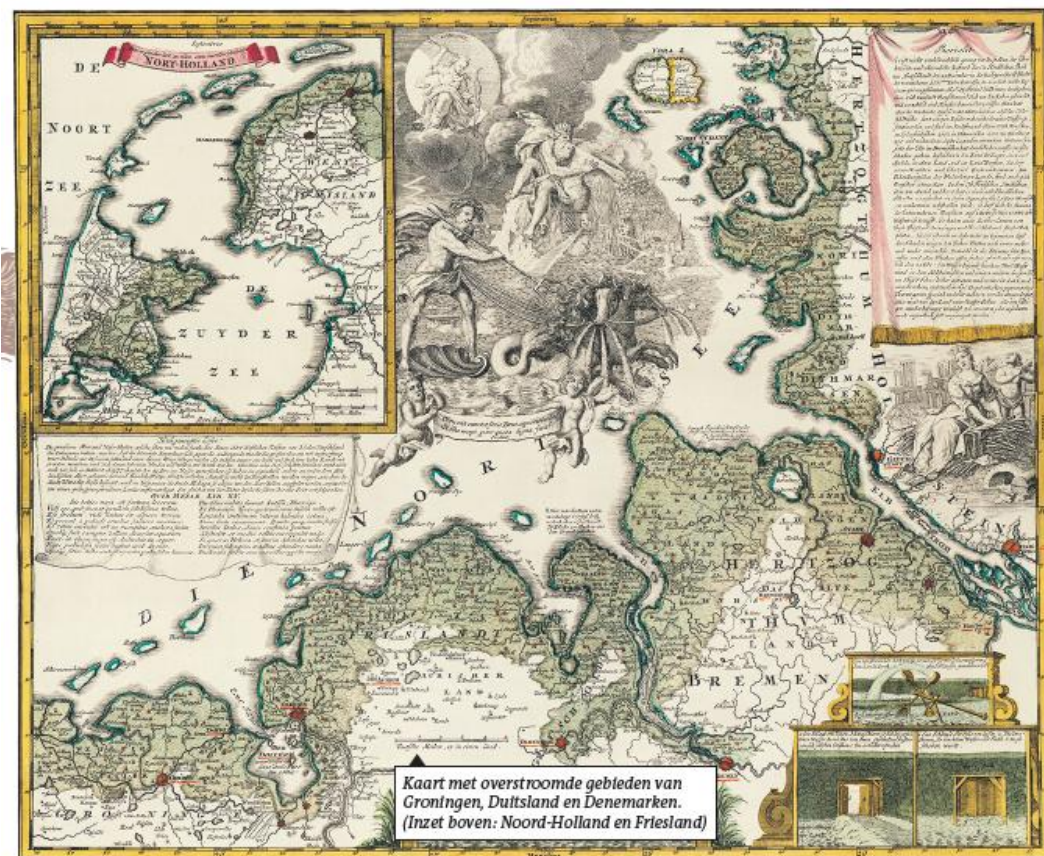
"Bij ernstige stormen, als het water bij vloed extreem hoog is, hielden mannen zoals deze twee de dijk in de gaten. Bij deze nieuwe dijk zal het niet zo snel gebeuren dat het water hoger komt dan de kruin van de dijk, maar vroeger is het wel gebeurd. Je moet je voorstellen dat ze daar staan, in een vliegende storm met een lantaarntje in de pikdonkere nacht met meestal ook dikke buien op hun kop". Opa huivert bij de gedachte.

De Kerstvloed van 1717.

Als ze bij het Kooikershuus chocolademelk drinken, willen Tim en Tamara een verhaal horen. "Weet je misschien wanneer het echt helemaal fout ging met de dijk?" dringt Tamara aan. "Mmmm", peinst opa. "Ameland heeft nog niet zo lang een dijk zoals nu. Hier bij Oost Ameland is die pas gebouwd in 1930, bij Hollum waren ze ruim 20 jaar eerder. De mensen op Ameland waren slim, ze bouwden de huizen van de dorpen op hoger gelegen plekken. De vloer van de meeste huizen ligt net iets hoger dan de bovenkant van deze dijk. Maar driehonderd jaar geleden in de kerstnacht van 24 december op 25 december 1717 moet het op Ameland

verschrikkelijk gespoekt hebben. De mensen dachten dat de wereld verging. Ze hadden wel dijken, maar veel lager dan nu. In die kerstnacht werden alle dijken verwoest en zelfs in de hoogst gelegen huizen kwam het zeewater binnen stromen. Ook paarden en koeien stonden tot hun buik in het zeewater dat hun stal was binnengestroomd. Maar heel verschrikkelijk erg was de situatie van het dorp West - Vlieland dat dicht bij zee lag. Van dat dorp zijn de meeste huizen door de zee weggespoeld en moesten de mensen rennen voor hun leven. Maar ook in Friesland en Groningen, waar ze wel dijken hadden, ging het helemaal mis. Het zeewater stroomde door tot de steden Groningen, Dokkum en zelfs tot in Zwolle. Sommige dorpjes, zoals in Noord Groningen werden helemaal weggevaagd, er verdronken meer dan 2200 mensen, 11500 koeien, 3200 paarden en meer dan 20000 schapen. Maar ook in Noord Duitsland en Denemarken verdronken meer dan 9 000 mensen, het was een verschrikkelijke ramp, bijna niet voor te stellen. Heel veel grond spoelde gewoon weg de zee in, met huizen en al.”

Opa vertelt

“Maar zijn de Vlielanders dan dommer dan de Amelanders?” “Zeker niet”, antwoordt opa op deze vraag van Tim. “Ook de Vlielanders bouwden hun huizen op de hoogste duinen. Maar toch spoelde West Vlieland weg. Het Eierlandse Gat, het zeegat tussen Texel en Vlieland, werd dieper en groter en slokte het dorp langzaam maar zeker op. Ze merkten dat voor het eerst in 1714, toen de oude kerk begon te wankelen. De kerk en het oude dorp zijn na deze ramp van 1717 hersteld, maar het was weggegooid geld. Rond 1736 was het werkelijk helemaal voorbij, bij een orkaan stortte de kerk in en zelfs de nieuwe kerk, die ze pas in 1727 hadden gebouwd, werd opgeslokt door de zee. West Vlieland werd verlaten en nooit meer opgebouwd. En geloof het of niet, in 1756 was de plaats waar ooit het dorp had gestaan helemaal door de zee verzwolgen en was er een zeegat ontstaan van 25 meter diep. Van het eiland was nog maar een derde deel over.

Het verhaal van de man, zijn drie kinderen, de haas en de kat.

Veel mensen verdronken, sommigen werden op wonderbaarlijke wijze gered.

In een dorpje vlakbij de Groningse kust brak een stuk van een dak af. Het dreef omgekeerd als een bootje in het kolkende zeewater. Een vader met zijn drie kinderen was erop geklommen en ze werden meegevoerd met de stroom. Toen ze wat beter keken, zagen ze dat ze niet de enigen waren, ook een haas en een kat waren aan boord geklommen. Na twee uur ontdekte de vader dat ze op een hogere plek waren gekomen waar ze konden uitstappen. Ze vonden een groentetuintje, plukten wat spruitjes, die door het zeewater wat zout waren geworden en aten ze op. De kat en de haas echter zijn op het 'bootje' verder gevaren. Niemand heeft ze meer gezien.

Een boerderij, die een boot kan worden.

Op het Duitse Waddeneiland Spiekeroog waren de mensen wel heel superslim. Omdat ze vaak te maken hadden met overstromingen, bouwden ze heel brede huizen, waar de schuur voor de dieren aan vast zat. Boven de lage muren van hun huis en schuur zat een houten vloer met daarop een hoog dak, gedekt met riet. Bij een grote stormvloed klommen de bewoners met hun dieren naar de zolder, daar kon het zeewater niet binnendringen. Steeg het water nog hoger dan raakte de zolder los van de muren en werd de hele bovenverdieping een boot en spoelden ze in de hoge golven met de Noordwester storm richting het vaste land. Zo zijn meerdere gezinnen op Spiekeroog aan de verdrinkingsdood ontkomen.

Na de ramp van 1717 werden de dijken onderhouden door de Nederlandse regering.

In de tijd voor 1717 moest iedere grondeigenaar, die land had dat grensde aan de dijk, zijn eigen stuk dijk onderhouden. Op Ameland werd dat streng gecontroleerd. Aan de Groninger kust was het in 1716 met de dijken slecht gesteld, sommige eigenaren zorgden dat hun dijk sterk en in orde was, anderen verwaarloosden hun gedeelte. Thomas van Seeratt uit Zweden, die als kapitein op een Nederlands schip was gaan varen, waarschuwde al voor de slechte staat van de dijken in Groningen. De Friezen, die zich de Allerheiligenvloed van 1570 nog herinnerden hadden als grondeigenaren de dijken goed onderhouden. De Nederlandse regering besloot dat een ramp als in 1717 nooit meer mocht gebeuren en heeft vanaf dat moment zelf het onderhoud van de dijken laten doen. Thomas van Seeratt ontwierp nieuwe, hogere maar ook bredere dijken. Deze nieuwe Amelander dijk is echter nog weer een stuk hoger en breder dan die van toen, het beheer van de dijk is in handen van het Waterschap."